

נוסח לא מתוקן

פרוטוקול מס' 198

ועדת הכספים

יום ה', ט' בחשוון התשמ"ו, 24 באוקטובר 1985, 10:00
(תל אביב)

נכחו:

חברי הועדה:

א. שפירא - יו"ר
י. ארידור
ז. אמיר
י. ארצי
מ. בר-און
פ. גרופר
א. ויינשטיין
א. ורדיגר
י. כהן
י. מצא
ע. סולודר
ע. עלי
ש. עמר
ר. פנחסי
י. צבן
ח. רמון
ג. שפט

מוזמנים:

מ. בן-מאיר - מנכ"ל משרד החקלאות
י. רז - משרד החקלאות
א. פוגל, ב. לאור - משרד האוצר
ע. אוריאל, ח. קרן - המרכז החקלאי

מזכיר הועדה: א. קרשנר
יועצת כלכלית: ס. אלחנני

קצרנית: א. אשמן

סדר היום: א. מחירי הפירות והירקות
ב. הצעות לסדר היום

א. מחירי הפירות והירקותהיו"ר י. ארידור:

אני פותח את הישיבה. על סדר היום: מחירי הירקות והפירות. נשמע בחילה את המשלחת של המרכז החקלאי.

ע. אוראל:

הייצור בענף הירקות איננו מאורגן, ובשוק חופשי יש תנודות קיצוניות, כאלה שאנחנו עדים להן בשנים האחרונות. היום מחירי הירקות גבוהים, לפני מספר חודשים, באביב, מחירי הירקות היו בשפל, היו עודפים גדולים של ירקות. בעקבות השפל חוששים מגדלים לחדש את הגידול. ענף הירקות שונה ממטעים. מי שנוטע עץ מצפה לקבל פרי לאחר מספר שנים. בגידול ירקות נכנסים ויוצאים לפי מצב השוק וחששות המגדלים. כשלמגדל אין בטחון בתמורה שיקבל, הוא יוצא מהגידול, מדי פעם גם מחלפים המגדלים.

לאחרונה קרו שני דברים שאינם תלויים במגדלים. החום הכבד בחודש אוגוסט גרם לנשירה של פרחים וחנטים צעירים של עגבניות. שנית, וירוס צהבון האמיר בלם את הצמיחה ואחה את ייצור הפרי. היבולים פחתו. זה קרה באזורים המרכזיים בגידול עגבניות. חודשי הקיץ שצריכים להניב את יכולי הסתו המוקדם הם התקופה של אזור השרון, תל-מונד. האזורים העיקריים עכשיו הם הבשור ופיחתת שלום, משם צריכים להגיע 85% מהעגבניות. יש הפחתה ביבולים.

אח הפגיעה של הוירוס אפשר היה למנוע אלמלא קיצו כל כך הרבה בהדרכה. כיוון שההדרכה לא הייתה מקיפה, חקלאים לא ריססו לפי ההמלצות האחרונות של המחקר. יש חקלאים שמנעו את פגיעת הוירוס ולכן יש שטחים שאינם נגועים או שנגועים רק במעט, ויש שטחים נגועים מאד והיכול שלהם חסר.

אח העגבניה צריך למכור מיד אחרי הקטיף, אי אפשר לאסס או לאחסן אותה. לכן כשיש עודף בשוק, המחיר הוא נמוך; כשיש מחסור ואפילו קטן, המחיר עולה. העגבניות הן הירק המוביל בשוק. כשמחיר העגבניות בשפל, מחירי הירקות בשפל; כאשר מחיר העגבניות עולה הוא גורר גם מחירי ירקות אחרים. לעגבניה אין תחליף. כשחסרות עגבניות, מחפשים ירק אחר ומחירו עולה. כשיש עודף עגבניות, העודף גורם לכך שמחירי כל הירקות יורדים.

אח התנודות האלה אפשר למנוע על ידי הבטחת מחיר יציב למגדלים.

לפני שנתיים היה שפע והשמידה עגבניות. בטלוויזיה היו כתבות על כך. המגדלים זרקו עגבניות על כבישים, כדי להביא לכך שמישהו יעזור להם למנוע את הנזקים הכבדים. בקיץ היו נזקים כבדים כי השוק לא קלט עגבניות, לאחר ההפסדים הגדולים חששו המגדלים להסתכן ולגדל עגבניות גם בעונה שלאחריה. המחזוריות הזאת נמשכת, זה לא דבר חדש: מחירים גבוהים, מחירים נמוכים. ההפסעה ידועה.

ח. קרן:

לארבעה סוגי ירקות יש תכנון ומכסות: עגבניות, חפוחי אדמה, גזר ובצל. יתר הגידולים אינם בתכנון וכל מגדל יכול לעשות מה שהוא רוצה. היות ומדברים על אלפי יחידות, אין על זה שליטה.

אם נחבונן במה שקרה בארבעת סוגי הירקות שתכנון, הרי פרט לעגבניות כל היתר התנהלו על מי מנוחות מבחינת השיווק, התוצרת וגם המחירים.

יש בידי מחירים של תפוחי אדמה וגזר משנת 1981 עד היום. שני גידולים אלה ניהנים לאחסנה. הכמויות היו מספיקות במשך כל הזמן, אין קפיצות במחירים. גם אם היום מחיר העגבניות הגיע ל-2000 - 3000 שקל לק"ג, אי אפשר להגיד שזה הקפיץ את מחירי תפוחי האדמה והגזר, שעומדים על כ-800 שקל, גם לפני שהוקפא המחיר. זה המצב במוצרים שניתנים לאחסון, ובה המועצה והמגדלים שומרים על המסגרת.

צריך להבדיל בין גידולים אלה ובין עגבניות. אי אפשר להכניס הכל לסל אחד ולדבר על מחירים גבוהים.

מ. בר-און:

אני מבקש לשאול מספר שאלות. השאלה הראשונה היא היפוטטית. אילו היחה יציבות, מה המחיר הסביר לעגבניות שיכסה עלות פלוס רווח של החקלאי? שמענו דברים על מחח התיווך. מה דעתכם על ההצעה לקבוע מחיר מירבי?

פ. גרופר:

מי יקבע?

א. ויינשטיין:

מאחר שחקופת הגידול היא 10 - 12 שבועות, מה יהיה המצב בהספקת עגבניות בשבועות הקרובים?

האם בתקופה זו של מחסור ומחירים גבוהים הוטלו סנקציות על מי שגידלו מעבר למכסות? אם כן, מהן הסנקציות? אני מבין שתמיד יש חריגות מהמכסות, האם ידוע ההיקף? בעתונים היו ידיעות לא ברורות בדבר השמדה של עגבניות גם בתקופה זו של מחסור.

מה מצב הוירוס כיום? מה אפשר לעשות נגדו ומה עושים?

ע. סולודר:

אחת הסיבות למצב הקיים הוא החנודות בגידול. לפי מיטב ידיעתי, משקים קיבוציים יצאו מגידול עגבניות בגלל הצורך בעבודה ידיים. רק בעגבניות לחעשיה יש אפשרות של שימוש במיכון. מה המצב בתחום זה?

שמענו שחלק מהשטחים נמכרו לקבלנים, דמאן, ואז אין שליטה על מחירים. אולי תוכל לומר לנו משהו בעניין זה.

ש. עמר:

אם יש חוזים בין המגדלים והתעשיה, האם זה יוצר איזון?

ז. אמיר:

מדוע זדקו חוצרה של 100 דונם?

פ. גרופר:

לא זרקו.

ז'. אמיר:

אם עכשיו לא זרקו, האם היו מקרים כאלה בעבר?

מה הקריטריונים להעברת עגבניות לחעשיה בזמן שיש מחסור בשוק? מהם התנאים שהתעשיה נוחנת למגדלים? האם שם יש או אין סובסידיה?

מה המצב בגידול עגבניות במשק הערבי? פעם היה המשק הערבי מספק עגבניות בחודשים שלא הייתה תוצרת.

י. צבן:

האם יש לכם תמונה של התפלגות של מי שעוסקים היום בגידול עגבניות בפרט וירקות בכלל? מה עושים כדי שההתייקרות חבלם ותרד?

אני מבקש התייחסות של מנכ"ל משרד החקלאות למסמך שמר ארקין הגיש לוועדה.

א. ורדיגר:

יש גידול עגבניות גם אצל חקלאים ערבים? האם זה לא משפיע על כל המערכת?

ע. עלי:

כמה מקבל החקלאי עבור הירקות? מהו פער התיווך?

האם יש בכלל אפשרות להפעיל אמצעי אכיפה כדי לשמור על מכסות הייצור? שמענו שיש ארבעה סוגי ירקות שבהם יש מכסות ייצור. כשאין סובסידיות, שהן מכשיר עיקרי לתכנון ולאכוף מכסות ייצור, איזה אמצעים יש לתכנון ופיקוח על מכסות ייצור?

האם למועצה לגידול ירקות יש מעקב או פיקוח על גידול ירקות ביהודה ושומרון ורצועת עזה? מה עושים כדי לצמצם שם את הייצור בעת שפע, או להגביר ייצור כשיש מחסור.

העגבניות למכצע ההוזלה הובאו מרמת הגולן, לאחר שנסגר שט המפעל. מה נעשה בעניין זה?

י. ארצי:

שמענו שהמצב בשוק נוצר במידה רבה בגלל פגעי טבע. הייתי רוצה לדעת מה היה התכנון, מה התוצאה ובאיזה מצב אנחנו עומדים. אם היו פגעי טבע, אני מבקש למצוא בנתונים האלה אח ההסבר לפער.

אנחנו יודעים שהמחירים בדרך כלל נקבעים על ידי הגדולים, תנובה וכו'. משרד החקלאות צריך לקחת חלק במדיניות הכלכלית. איפה השליטה במחיר וכיצד מסבירים שמחיר העגבניות עלה עד קרוב ל-2.5 דולר לקילוגרם? מדוע לא מתערבים כדי לרסן את המחירים באמצעות ייבוא או אמצעי אחר?

מ. בר-און:

הייתי רוצה לשמוע דעתכם, ולאחר מכן דעה משרד החקלאות, אם השימוש בסובסידיות יש בו כדי לפחור את הבעיה. אם לא - מדוע לא? אם כן - איך?

פ. גרופר:

האם יש מחיר מובטח בייצור עגבניות?

אחרי שחיס או שלוש שנים של בעיות, האם היה נסיון מצד מועצת הירקוח ומשרד החקלאות לחת חשובה, בשיתוף עם האוצר? האם היו נסיונות כאלה והאוצר לא הלך לקראתכם?

היו"ר י. ארידור:

בין השאלות שנשאלו יש כאלה שלא אנשי המרכז החקלאי הם הכתובת לתשובה. על שאלות אלה יענה מנכ"ל משרד החקלאות. אני מציע שאתם חענו רק על השאלות שאמנם צריכות להיות מופנות אליכם.

ע. אוריאל:

מחירי הירקות שנדרשים על ידי המגדלים הם כיסוי הוצאות הגידול פלוס המחיה של מגדל הירקות. צריך להבטיח למגדל מחיר שבו יוכל להתקיים ולייצר ללא סיכונים, מעבר לסיכונים שבצמח הכניסה לענף. צריך להבטיח מחיר, כמו שנעשה בענפים אחרים.

מבחינה אגרוטכנית יש באפשרותנו לספק ירקות כל השנה. יש עונות בהן הייצור עולה יותר, יש עונות שהייצור עולה פחות, אבל יש אפשרות לספק ירקות במשך כל השנה.

עובדה היא שעליות וירידות במחירים הן לא חמיד באוהה תקופה. בתקופה זו לפני שנחיים המצב היה בדיוק הפוך, ואז השמידו הרבה עגבניות. החקלאים עצמם השמידו, ואפילו לא קטפו. השמדה בזמן מחסור לא היתה, והיא גם לא אפשרית. החוק איננו מאפשר זאת. המכסימום שאפשר לעשות הוא לא לשווק. כאשר המחירים נמוכים, לא כדאי אפילו להביא את הירקות לשוק, כי מחיר ההובלה מהשדה עד השוק פלוס קומיסיון שצריך לשלם למשווק גבוהים מהמחיר שמקבלים בעד התוצרת. על מנת להביא לכך שיהיו ירקות במשך כל השנה, צריך להבטיח ליצרן מחיר שיכסה הוצאות פלוס מחיה.

מ. בר-און:

אתה מוכן לנקוב במחיר?

ע. אוריאל:

הדברים משתנים. יש עונה שבה הייצור יקר, כי נדרשים יותר טיפולים, פלסטיק, אמצעי חימום. יש עונה שבה הייצור זול יותר, זה מוזיל.

י. צבן:

כמה? אולי תיתן לנו מספר ממוצע, מחיר גבוה ומחיר נמוך.

ח. קרן:

ניקח לדוגמה שני מוצרים שיש בהם תחשיבים, תפוחי אדמה וגזר. המחיר שמקבל היום היצרן הוא 400 דולר לטון תפוחי אדמה, 450 דולר לטון גזר. זה מוסכם עם משרד החקלאות.

ע. אוריאל:

נשאלתי בענין עגבניות לחעשיה. בגידול לחעשיה הקטיף הוא חד-פעמי, לא סלקטיבי. הייצור הוא הרבה יותר זול מאשר של עגבניות מאכל. בעגבניות מאכל צריך לשמור על איכות, צריך לקטוף בצורה סלקטיבית כשהעגבניה היא בצבע מסוים, כדי להבטיח אורך חיי מדף, צריך לארוז יפה. כל זה מייקר.

עלות עגבניות לחעשיה יכולה להיות 70 - 75 דולר לטון בתקופת הקיץ. עלות הייצור של עגבניות מאכל אצל המגדל בשדה היא 200 - 250 דולר לטון, וזה ללא הוצאות שיווק. (ע. סולודר: יש חממות?) רק לייצוא.

פ. בר-און:

המספרים ששמענו, 450 דולר ו-250 דולר - הם לפי אותו חישוב?

ע. אוריאל:

צריך להבחין בין סוגי מגדלים. בענין פער החיווך אני לא יכול לענות. הענין מופקד בידי הממשלה. אציין רק עובדה אחת. אם ניקח לדוגמה את מערכת ההיפרשוק של חנובה, שהיא משרתת את החקלאים, הרי שם פער התיווך הרבה יותר קטן מהפער בין המגדל וקמעונאי רגיל בשוק או בחנויות פרטיות.

ע. עלי:

איזה חלק, באחוזים, מגיע לידי היצרן?

ע. אוריאל:

זה תלוי במחירים בשוק. כאשר המחירים נמוכים זה עלול להגיע עד אפס. כאשר המחירים גבוהים, אפשר להגיע לכך שהמגדל יקבל 50% מהמחיר בשוק. זה פחות או יותר מה שקורה היום.

נשאלתי מה התחזית לשבועות הקרובים. כיום מיוצרות העגבניות באזור פיתחח-שלום ובבשור. שם מגדלים כ-80% מהעגבניות של תקופת הסתו, ו-20% הנותרים בחלקים אחרים של הארץ. בחודש הבא מתחילה הערבה לספק עגבניות. הערבה היא אזור מאורגן יותר, אפשר להגיע עם המגדלים להסדרים בדבר הבטחת מחיר יציב בשוק. פנו אלינו נציגי הערבה ואמרו שאפשר להגיע להסדרים ולהבטיח מחיר יציב לעגבניות לחודשים הבאים. הם מוכנים לספק, לפי הסכם ותוכנית, לספק עגבניות במחיר קבוע החל מסוף נובמבר ועד מרס - אפריל. (מ. בר-און: עגבניות הערבה קצח יותר יקרות?) כן, כי מגדלים אותן בחורף. צריך להשחמש בפלסטיק, גם ההובלה יותר יקרה. הגידול בערבה הוא בעבודה עצמית של ציבור החקלאים שחיים בערבה ולא מנצלים עבודה זולה. העבודה שלהם יקרה יותר. עלות המחיה בערבה יקרה יותר מאשר באזורים אחרים.

מזמן השתילה ועד קטיף העגבניות עוברים שלושה חודשים. הקטיף הוא סלקטיבי. אחת למספר ימים נכנסים לשטח וקוטפים. אם יש צמחים שנפגעו בוירוס, ההשפעה היא לזמן די ארוך.

להערכתי, עד סוף דצמבר לא יהיה שפע עגבניות. אבל ההספקה לשוק הולכת וגוברת, בימים האחרונים המחירים כבר ירדו קצת.

אין מיכון לעגבניות מאכל. עגבניות תעשייה חלקן נקטפות במיכון וחלקן בידיים.

החוזים להספקה עגבניות לתעשייה הם לתקופת הקיץ בלבד. אין גידול עגבניות תעשייה מתקופה זו ואילך. אנחנו עומדים היום בסוף עונת עגבניות תעשייה. רק מפעל אחד המשיך לעבד עגבניות וגם הוא הפסיק לפעול כי העגבניות הופנו לשוק.

עלות הייצור של עגבניות מאכל היא 70 - 75 דולר לסוון, לפי האזורים. בפועל קיבלו המגדלים השנה 50 - 53 דולר לסוון במוצע. נגרמו להם הפסדים כבדים. התעשייה נתקלה בקשיים כשיווק ובעקבות זאת עומד הענף בסימן שאלה. היה מצב קשה בשוק העולמי, והתעשייה לא היתה מוכנה לשלם יותר למגדלים.

אין סבסוד בענף עגבניות תעשייה. בעבר היה סבסוד ממשלתי, הוא בוטל לפני שנתיים. הסכום של הסובסידיה הוא בדיוק שחסר על מנת לאזן החישוב בין התעשייה והמגדלים. בעיקר ניזוקו המגדלים מחוסר הסבסוד.

בחקופה האחרונה לא נזרקה ולא הושמדה אף עגבניה אחת.

מי עוסק בגידול ירקות? בגידול ירקות עוסקים חקלאים במושבים, חקלאים בקיבוצים, חקלאים פרטיים וחקלאים ערבים. כ-80% בידי המשק העברי ו-20% במשק הערבי, מחוץ ליהודה שומרון ועזה.

י. צבן:

יש ייבוא מהשטחים?

ע. אוריאל:

יש תקופה של ייבוא עגבניות מהבקעה ומעזה. גם זה מכביד על התכנון בענף זה. יש גידולים שננטשו עקב התחרות הבלתי הוגנת של חקלאים מיהודה ושומרון ועזה, בגלל עלות הייצור הנמוכה באזורים אלה וקרבתם לשוקים.

ז. אמיר:

יש ייצוא לירדן? למה מאפשרים להעביר ירקות לירדן כשיש מחסור בארץ? מה עלות יום העבודה של החקלאי הערבי בשטחים?

ע. אוריאל:

גידול מלפפונים, לדוגמה, בעונות מסוימות הוא ב-90% על ידי המגזר הערבי.

סובסידיות לענף הירקות כמעט שאין. יש מחיר מינימום שאמור לכסוח הוצאות שיווק בלבד. המטרה היא להביא את העגבניות לשוק. אבל המחיר הוא כל כך נמוך שהוא לא משפיע גם כשיש עודפים. צריך להבטיח מחיר שיכסה את כל הוצאות הייצור והמחיה של המגדל, אם רוצים להבטיח ייצור ירקות כל השנה ללא תנודות.

בקיצ' הלו מחירי הירקות נמוכים והורידו את המדד. אם עולים משפל אפילו למצב סביר זאת כבר קפיצה. ב"ידיעות אחרונות" התפרסמה כתבה של כלכלן שמראה שבימים אלה השתוו מדד מחירי הירקות ומדד המחירים לצרכן.

א. וינשטיין:

היו סנקציות?

ע. אוריאל:

בחודש יוני היו מחירים ירודים. המגדלים והמועצה מנסים, באמצעים המעטים שיש לנו, מנסים לתכנן, אבל זה לא עולה בידינו.

א. וינשטיין:

היו ידיעות בעתונים שבחקופה של מחירים גבוהים היו סנקציות על מגדלים שעברו על המכסות. הידיעות לא הוכחו.

ע. אוריאל:

הידיעות הוכחו גם על ידינו וגם על ידי משרד החקלאות.

היו"ר י. ארידור:

תודה למשלחת של המרכז החקלאי.

נשמע עתה את מנכ"ל משרד החקלאות, שישלב בדבריו גם תשובות לאותן שאלות שאנשי המשלחת לא השיבו עליהן.

מ. בן-מאיר:

אני רוצה לפתוח בשורה של נתונים כדי לתת קודם כל תמונה מדוייקת של הספק העגבניות בחודשים ינואר עד אוקטובר אשתקד והשנה. המספרים הן של טונות שסופקו לשוקים: ינואר 1984 - 7180, ינואר 1985 - 7610; פברואר 1984 - 7080, פברואר 1975 - 7650; מרס 1984 - 5170, מרס 1985 - 7080; אפריל 1984 - 4960, אפריל 1985 - 5850; מאי 1984 - 6430, מאי 1985 - 8430; יוני 1984 - 5530, יוני 1985 - 7450; יולי 1984 - 5720, יולי 1985 - 6000; אוגוסט 1984 - 5000, אוגוסט 1985 - 5100; ספטמבר 1984 - 5030, ספטמבר 1985 - 4600; אוקטובר אשתקד - 5360, שני שלישים מחודש אוקטובר השנה - 3300.

הדבר פשוט: שלושים ואחת שנה לא היו טמפרטורות כה גבוהות כמו באוגוסט השנה, ויש ירידה ב-8% בהספקה. זה מספיק בשביל לשגע את השוק.

מחסור בשעור 5% משפיע על טירוף מחירים שאין לו שום יחס לגודל המחסור. לפני שלוש שנים נתפר בין עונות הייתה תחושה של מחסור בצל. למעשה ההספקה הייתה גדולה מאשר בשנה קודמת, אבל הייתה תחושה מחסור ונאלצנו לייבא בצל.

אין עגבניות, יש עליה במחירים. אם רוצים להבטיח שלא תהיה תחושה של מחסור אצל הצרכן, אין מנוס אלא לייצר בעודף, ואז החקלאי מפסיד. הבעיה מחעוררת לא בקשר לעגבניות, עומדת בעיה כללית אם רוצים חקלאות מתוכננת או חקלאות לא מתוכננת, ייצור מתוכנן או ייצור לא מתוכנן. זה ענין של השקפת עולם.

אם עלתה השאלה בדבר אפשרות לכוף תכנון, הרי היא עומדת לא רק בקשר לעגבניות אלא כל המוצרים החקלאיים. כל מוצר שלא יהיה בו תכנון בעודף כלשהו, יקרה בו מה שקרה עכשיו בעגבניות. השאלה איננה מה קורה בעגבניות, השאלה היא מהי הגישה הנכונה בניהול המשק.

מה פירוש אכיפה? אפשר למנוע זריעה ושחילה, אבל אי אפשר לכוף על אדם לזרוע ולשחול. איש לא יעלה על הדעת שאפשר בחוק לכוף זריעה, שתילה, קטיף.

אני רוצה להצהיר כאן בכל האחריות, היה טיפול בעבריינים על חוק מועצת הייצור של ענף הירקות, לא היתה השמדה. קשרו שני דברים שהם לא בהכרח קשורים. היה טיפול משמעותי בעבריינים והתפרסמה ידיעה שהשמידו ירקוח. לא השמידו.

שר החקלאות גורס שיש לעשות נסיון הרבה יותר מרחיק לכת - בענין זה יש חילוקי דעות ואין טעם להצניע אותם - לתכנן את הייצור במספר ירקוח בדומה לתכנון הייצור בענפי בעלי החיים, אם כי הדברים לא זהים. העגבניה זה רק דבר סימפטומטי. מתנהל ויכוח ממושך בין מעצבי המדיניות הכלכלית בדבר תכנון. משרד החקלאות גורס תכנון, משרד החקלאות גורס תכנון הייצור בעודף וקניית העודף.

מהי סובסידיה? אני רוצה להבהיר את המונח סובסידיה, כי לעתים משתמשים בו ללא הבחנה. איש איננו מתכוון לכך שמגדל עגבניות יקבל מקופת הממשלה את התמורה ליום העבודה שלו. אבל אם רוצים למנוע משחק חופשי של היצע וביקוש, ומה שקרה עכשיו הוא חוצאה של משחק חופשי, צריך ללכת בדרך של תכנון. יש אסכולה שאומרת שהמשחק החופשי הוא טוב. אבל אם כך, מה הרעש בענין העגבניות? זאת הסוגיה שצריך לדון ולהכריע בה, ואנחנו בהחלט צד בענין זה. אני אשמח מאד אם בצד הויכוח שמחנהל במערכת הממשלתית סביב שתי גישות קוטביות זו לזו, יתנהל דיון כזה גם בוועדת הכספים של הכנסת. זו שאלה עקרונית ממדרגה ראשונה. אבל אי אפשר לתלות הכל בעובדה שהיתה נפילה ב-7% בהספקה לשוק בחודש ספטמבר, ב-99% בגלל גורמים אקלימיים, ועל הענין הזה לבנות פילוסופיה או אידאולוגיה של כן תכנון או לא תכנון, זה בלתי אפשרי.

אי אפשר לתבוע מהחקלאים לייצר בעודף ולא להנות מפרי עמלם. אני רוצה להבהיר מה פירושו של ייצור בעודף. טועה מי שחושב שהם מייצרים 105% מהביקוש הצפוי מקבלים תמורה מלאה עבור 100% ורק עבור 5% יש תמורה חסרה. אם מייצרים 105% מהביקוש הצפוי ואין מי שמסלק את 5% המיותרים, קורה הנגטיב של התמונה הקודמת. צריך להחליט אם רוצים או לא רוצים להתערב במשחק. אם לא מתערבים במשחק, קורה מה שקרה.

אי אפשר לכוף ייצור. החקלאים בארגון פנימי שלהם מגבילים את הייצור כדי שלא תהיה קטסטרופה, ואם להגבלה הזאת נוספים פגעי טבע, קורה מה שקרה בספטמבר.

אני לא רוצה להלאות אתכם בנתונים המצביעים מתי האגבניות הורידו את האינדקס. אומר רק דבר אחד, כאזרח אני מחקום נגד זה שאף חבר כנסת לא קם לומר את זה. מאפריל 1985 עד יולי 1985, כולל יולי, היתה ירידה ריאלית מ-1134 ל-453 שקל לקילוגרם עגבניות, במחירים קבועים, ואף אחד לא קם לצעוק. אחת מן השתים, אם מקדשים את כללי המשחק החופשי - זו התוצאה, נא לאכול אותה. אני הבעתי את השקפתי. אנחנו מעוניינים בתכנון, אנחנו סבורים שהוא לטובת היצרן והצרכן כאחד. והא ראייה - כאן בא הגורם השני בחשיבות אחרי האקלים - מיד אחרי ירידת מחירים יש רתיעה מזריעה, ההספקה יורדת ויש עליית מחירים, ובעקבות זאת זריעה מוגזמת ואחריה נפילת מחירים, וחוזר חלילה. צריך להחליט מה רוצים, אם רוצים כללי משחק חופשי, בבקשה; רוצים מחיר פחות או יותר מאוזן ומתקבל על הדעת לאורך תקופה ממושכת - צריך תכנון. אין דרך ביניים.

היו"ר א. שפירא:

מי החליט על משחק חופשי של היצע וביקוש - הממשלה?

מ. בן-מאיר:

זה המצב היום. אמרתי שאנחנו מציעים תכנון.

היו"ר א. שפירא:

כמה זמן נמשך המצב הזה?

מ. בן-מאיר:

שנים. צריך להחליט, אם רוצים משחק חופשי - צריך להסכים לתוצאותיו.

נשאלו כאן שאלות בדבר פער החיווך. אני יכול להגיד בפה מלא שבאותם ענפים שיש תכנון, פער החיווך נמוך להפליא. כך בחלב ובביצים, אתה שולט בכל התהליך. (היו"ר ע. שפירא: כמה?) אני לא יכול לתת בדיוק באחוזים. בענפים לא מחוכננים, בעיקר בירקות ופירות, פער של 100% הוא מצב רגיל. (מ. בן-מאיר: 50% ממחיר השוק?) כן.

כאשר יש היצע גדול והמחיר נמוך, פער החיווך נמוך. אבל כאשר יש עודף גדול והחקלאי מקבל אפס, פער החיווך יכול להגיע למאות אחוזים. פער החיווך הוא ההבדל בין המחיר שהיצרן מקבל למחיר שהצרכן משלם. כשאני אומר שפער החיווך יכול להיות מאות אחוזים, כולם מזעזעזעים. אבל זה יכול לקרות. אם יש שטח שהחקלאי צריך להשמיד את התוצרת, אי אפשר להוציא את השטח הזה מכלל החשבון של פער חיווך.

איש לא התאונן מעולם על מחסור בביצים, פטמים, חלב. אבל כאשר בגלל טעות קטנה בתכנון מחוך 1.4 מיליארד ביצים משמידים 50 מיליון, כל הארץ סוערת, וחבר-הכנסת צבן מציע הצעת חוק שחכב שאסור יהיה להשמיד.

לא העגבניה היא הנושא. צריך להחליט אם אנחנו בעד תכנון החקלאות או בעד חקלאות שמתנהלת באופן חופשי. על זה הויכוח.

אני רוצה לומר משהו כאזרח, לא דווקא כמנכ"ל משרד החקלאות. מכל ענפי המשק החקלאי, ירקות ופירות מחד ותוצרת בעלי חיים מאידך, היכן יש הצבר הון שחור? בירקות ופירות.

למען היושר אני צריך להגיד שאי אפשר לתכנן ירקות ופירות באותה רמת דיוק שמחכננים תוצרת בעלי חיים. זו תהיה השליה אם נחשוב כך, אני לא רוצה להשלוח אף אחד. אבל אפשר לשפר.

שואלים מה עושים נגד הוירוס. יש וירוס, יש מחלות, יש מכות טבע. אבל יש גם דבר יותר פשוט, אם נתברך בשבועיים רצופים של גשם, תהיה עליה מסחררת של מחירי ירקות ופירות. בגשם אי אפשר לצרת לשדה, אי אפשר לקטוף, אי אפשר לספק - יש עליית מחירים. אי אפשר למנוע זאת. אני אומר זאת כדי לאזן את הדברים שלי עצמי. תכנון לא יענה הכל, אבל ישפר.

אם מחליטים שבכל חודש מחודשי השנה כל ירק, והבה נדבר על עגבניות, קשור בטבור אל מדד יוקר המחיה, אל נא תהיו מופתעים שזו תהיה ההשפעה. הויכוח הזה התנהל בשעתו בין שר האוצר לשעבר יגאל הורביץ ובין מזכיר ההסתדרות משל. זו לא פעם ראשונה. אם אנחנו כל כך צמודים במדד, צריך להסיק מסקנות גם לכל אורך תהליך הייצור. מי שחי בארץ הרבה שנים זוכר שהיו חודשים בהם לא היו עגבניות, ואיש לא ראה בזה דבר יוצא דופן. היום מספקים עגבניות 12 חודשים בשנה.

ועתה לשאלות ספציפיות של חברי הועדה. אין אפשרות נראית לעין להפעיל מיכון בעגבניות מאכל, כי הקטיף שלהן הוא סלקטיבי. פיתחו עגבניות לתעשייה שמבשילות ביום אחד ואז אפשר לקטוף במכונה. אבל אנחנו לא רוצים עגבניה מאכל שמבשילה ביום אחד, ולכן אי אפשר לעבור עם מכונה.

היו"ר א. שפירא:

לא רק העגבניות יקרות, כל הירקות יקרים. כאשר פורסם המדד ראינו שיש ירקות שעלו במחיר ב-170%.

מ. בן-מאיר:

אבל משקלם במדד הוא שולי. אני מדבר על עגבניה שמשקלה במדד היה מכריע.

היתה שאלה בדבר גידול ירקות, וביחוד עגבניות, ביהודה, שומרון ועזה. חוקי מדינת ישראל אינם חלים על יהודה שומרון ועזה, וכל התכנון והפיקוח מושחתים על חוקי מדינת ישראל. השלטון ביוש"ע הוא בידי המינהל ולא בידי שר החקלאות. אבל כמיטב האפשרות משלבים את האזורים האלה בתכנון המערכת הכללית של הייצור. חקלאים ואחרים הקימו דחליל ורואים אותו מעבר למימדים הריאליים.

כל הספק המים ביהודה ושומרון היא 110 מיליון קוב לאוכלוסיה של 750 אלף נפש. (ע. סולודר: כולל הבקעה?) לא. מדובר על המגזר הערבי. ההספקה בגבולות הקו הירוק היא 1.7 מיליארד קוב. הכמויות הן לשחיה וחקלאות גם כאן וגם שם. הכמות הפנויה ביוש"ע לחקלאות בשלחין הוא שולית שבשולית. הם מחחרים קצת בירקות בעל, ולפעמים המעט הזה מסייע להוריד מחירים או שובר מחירים. אבל זה בשוליים, אין לזה משקל מכריע.

נשאלתי מה קרה בעגבניות לתעשייה ומה קרה ברמת הגולן. כשהתקבלה החלטה בממשלה, על ידי משרד האוצר ומשרד החקלאות, לנסות להוריד את המחירים במבצע הסרט הירוק, עלה רעיון לסגור מפעל חרושתי שעדיין עיבד עגבניות ולהפנות את העגבניות הללו לשוק כדי להוריד מחירים. אני מודה ומתוודה, התוצאה הייתה כמעט על גבול כשלון. היתה כוונה טובה שלא מומשה אלא באופי שולי לגמרי.

מדוע רמת הגולן? כי במרומי רמת הגולן עוד נשארו עגבניות לתעשייה. בין 15 ל-20 בספטמבר כבר לא היו עגבניות לתעשייה ביתר אזורי הארץ. במבצע הסרט הירוק הוחל ב-2 באוקטובר, לכן פנו לרמת הגולן. העגבניה לתעשייה לא בדיוק מחאימה למאכל. היה נסיון באמצעות העגבניה הזאת להשפיע על המצב בשום. הוא לא עלה יפה.

מישהו הציע לשלב הספקה של עגבניות למאכל ועגבניות לתעשייה.. אלה עגבניות שונות לחלוטין. לא בונים תעשייה על עודפי שוק, תעשייה בונים על שטח מחוכנן ועל יכולת שיווק. לא מחזיקים בית חרושח על כל צידו בסטנד-ביי שמא יהיה עודף בשוק המקומי. בית חרושח נבנה שטח נתון שמאפשר להפעיל את בית החרושת במלוא תפוקתו. אחרת אי אפשר לקיים אותו. מה גם שהעגבניה לתעשייה שונה לחלוטין מעגבניה למאכל. אין כמעט שום אפשרות לשלב עגבניה לתעשייה ועגבניה למאכל ולראות בהם מערכת שאפשר לחכנן אותה במשותף.

ש. עמר:

אני מסכים לדעתך שחייב להיות חכנון. אם מחלקים מכסות ייצור לחקלאים, כדי להחזיק משק חי פעיל ורווחי, האם אפשר לתח לחקלאי פעם גידול לתעשייה ופעם למאכל? בדרך זו אפשר אולי לאזן.

מ. בן-מאיר:

אני מוכן לדיון על כל מבנה המשק החקלאי.

היו"ר א. שפירא:

לפני שנעבור לדיון, הייתי רוצה לשמוע כמה דברים ממך פוגל, הממונה על התקציבים. אני יודע שבאוצר היחה שלשום מרה שחורה. שר האוצר אמר לי שהוא חושש שכל החוכניה הכלכלית חכשל מפני שבשבועיים הראשונים של החודש עלה המדד ב-2.5%, ומתוך זה 2% בגלל מחירי פירות וירקות. האם מה שקרה היה הפתעה לשר האוצר? נניח שכל מה שאמר מר בן-מאיר זה נכון, השאלה היא אם דברים כאלה יודעים חודש מראש או רק כשהמדד מתפרסם ברבים?

הזמנו לישיבה זו את שר החקלאות והוא נענה להזמנה. אני מצטער שלא הגיע. הענין שאנחנו דנים בו איננו ענין של מה בכך.

שרים מתחלפים במשרד החקלאות, אבל המנכ"ל מאיר בן-מאיר נשאר, ברוך השם. אני שואל אם במשרד החקלאות יודעים להעריך מה יקרה ואם האוצר מקבל נתונים אלה. אילו ידעו מראש מה צפוי צריך היה אולי לנהל משא ומתן עם ההסתדרות כדי להוציא ירקות ופירות מהמדד.

ז. אמיר:

מה עוד להוציא? רק לפגוע בחוספת היוקר...

היו"ר א. שפירא:

אם המדד יעלה ב-4.2% ויצטרכו לשלם תוספת יוקר, יהיה פיחות, זה צריך להיות ברור, אחרת לא יהיה ייצוא. אם יהיה פיחות בחודש הבא, שוב תהיה אינפלציה, חס ושלום. האם יש האום בין משרד החקלאות והאוצר? אני רוצה לדעת אם אין כאן שלומיאליות כזאת שהאחד לא יודע מה עושה השני ורק מחכים לפרסום המדד.

ג. שפט:

דובר על כך שאולי כדאי להביא 500 - 1000 טון עגבניות באופן חד-פעמי כדי להוריד את המחיר. האט הדבר הזה בכלל אפשרי והאם נשקל?

היו"ר א. שפירא:

מה שמענין אותי בעיקר הוא אם הממשלה והמשרדים שולטים במצב ויודעים מה עומד לקרות. אם לא יודעים מה עומד לקרות, אני לא מאמין בשום חוכניה כלכלית.

מ. בן-מאיר:

אני רוצה לתח חשובה לא מחמקת ולא משתמעת לשחי פנים. אין תמימות דעים מוחלטת ביני ובין מר פוגל. אבל גם אילו היחה, אם באוגוסט יש טמפרטורות שלא היו שלושים שנה - שום האום בין מר פוגל וביני לא יפתור את הבעיה. לכן הויכוח הוא מה גודל העודף שצריך לתכנן כשולי בטחון לצורך שליטה. הפתעות אקלימיות זמבעי טבעיהם לא דברים שהאוצר ומשרד החקלאות יכולים לתכנן. השאלה היא מה המשקל שנוחנים לזה וגודל שולי הבטחון.

היו"ר א. שפירא:

ראיתם מה קרה באוגוסט. אחרי זה לא ידעו להעריך כה יהיו החוצאות?

י. ארידור:

בהסכמת היושב ראש, אני מבקש לנסוח להבהיר את הבעיה. יש דברים שהם בידי שמים, יש דברים שהם בידי אדם. מזג האויר הוא בידי שמים ואי אפשר לשלוט על מזג האויר. מה בידי אדם? ההספקה של עגבניות חלוויה בעיקר בגורמים שבידי שמים; המשמעות הכלכלית של הספקה עגבניות היא בידי אדם.

בסך הכל לא צריך כל כך להתרגש אם מחיר העגבניות עולה, כי אנשים עדיין לא רעבים גם תהיה עגבניה אחת פחות בסלט, ואפשר לאכול גם סלט בלי עגבניה. מדוע כל כך מתרגשים? לא מפני שחסר מזון. מתרגשים בגלל המשמעות הכלכלית של מחיר העגבניות. המשמעות הכלכלית היא בידי אדם. המדיניות הכלכלית קבעה שלמחיר העגבניות יש משמעות בתוספת היוקר, אבל זה לא בידי שמים.

קבענו הצמדה של השכר למדד אוקטובר, ומדד אוקטובר צמוד לעגבניות. אלמלא ההצמדה הזאת לא היינו מקיים את כל הדיון כאן.

היו"ר א. שפירא:

אפשר לא להצמיד? מה היה כשאתה היית שר האוצר?

י. ארידור:

כשהייתי שר אוצר רציתי לשחוק את ההצמדה בהדרגה. כשהגעתי למסקנה שאני לא מצליח לשחוק אותה בהדרגה, באוחר שיטוח שניסיתי להפעיל, הגעתי למסקנה שצריך לבטל את ההצמדה לחלוטין, במסגרת תוכנית כוללת. מתי אפשר לבטל הצמדה? כאשר השכר לא נשחק יותר מדי, כי אם השכר נשחק יותר מדי אחת לא יכול לבטל הצמדה ולשחוק אותו עוד יותר.

אילו בתוכנית הזאת היו שוחקים פחות את השכר, ולדעתי הוא נשחק יותר מדי, אפשר היה להגיד שזה לא משנה אם מדד אוקטובר יהיה 4.10% או 4.80%. כמובן כל עוד מדובר בהבדלים כאלה, לא במדר גבוה. המשנה שמביא אותנו לדיון לא על הנושא המרכזי הוא משנה ההצמדה ולא המשנה בתכנון עגבניות, זהו לא נושא של מדיניות כלכלית אלא נושא של מדיניות חקלאית.

א. פוגל:

חבר-הכנסת יורם ארידור אמר את רוב הדברים שרציתי להגיד.

אשר לידיעה מראש, ישנן הערכות שנשמכות על חכנון שקיים. על פי הערכות של מועצת הירקות, היחה הנחה שבחודש אוקטובר יהיו בשוק 6000 טון עגבניות, קצת יותר מאשר לפני שנה. מנכ"ל משרד החקלאות אמר שלמעשה עד 23 באוקטובר הגיעו לשוק 3300 טון. זאת אומרת שכולנו ידענו משהו, וקרה משהו אחר. האם את הדבר הזה אפשר היה למנוע? משך הזמן בין זריעה לקטיף הוא שלושה חודשים. לפני שלושה חודשים היה עודף עגבניות והמחירים היו נמוכים. צריך היה לנחש שמה שתוכנן לא יקרה. והנה באו גורמים שבידי שמים, מזג אויר, וירוס, אותם אי אפשר לחזות מראש. כך נוצר המצב שנוצר. הגורמים שהביאו עודף וירידת מחירים בחודשים קודמים, הביאו עכשיו עלית מחירים.

האם תכנון פותר את הבעיה? על נושא זה אפשר לדון הרבה. אם הועדה תרצה, אפשר לדון.

לתכנון יש יתרונות וחסרונות. תכנון מסוים קיים גם עכשיו, ואנחנו בעד זה. לא הייתי מגדיר את זה כנושא אידאולוגי. זה נושא ענייני ואפשר להתווכח לגופו של עניין.

עכשיו לנושא הכלכלי. אסביר אלמנטים מרכזיים בתוכנית הכלכלית. התוכנית התבטטה על שינוי די חריף במערכת המחירים היחסיים בין שער החליפין, שכר, מחירים מסובסדים וקיצוץ בתקציב. אחרי שאתה עושה את ההתאמה החד-פעמית הרצויה, אתה קובע את הקשר בין שער החליפין ועלות העבודה. שער החליפין איננו מוקפא. לא כתוב בשום חורה שהוא צריך להיות מוקפא. שער החליפין בכל העולם נע, וכך צריך להיות גם אצלנו. אבל בקו של התוכנית הכלכלית שער החליפין הוא משתנה שטלוי בעיקר בהשתנות העבודה. ניקח את השכר כמייצג את עלות העבודה. שער החליפין לא משתנה בחודשים האחרונים לא מפני שמישהו החליט להקפיא אותו, אלא מפני שעלות העבודה כמעט לא השתנתה. ולא רק זה, חל גם פיחות מסוים במטבעות כנגד סל המטבעות, לא רק הדולר. סל המטבעות הוא שמעניין את הייצוא, ועל ידי כך הייצוא קיבל יתרון.

אם סל המטבעות ישאר כמו שהוא הווי גם עפ'י ספוח השכר הקרובות לא יהיה צורך, לא מבחינת רווחיות הייצוא ולא מבחינת מטבע חוץ, לא יהיה צורך לעשות פיחות נוסף. כמובן, יש גבול לכל דבר.

היו"ר א. שפירא:

ומי שיש לו ייצוא בדולרים?

א. פוגל:

הממשלה במדיניות הייצוא חייבת להתייחס למוצע, פעם זה במצב יותר טוב, פעם אחר במצב יותר טוב.

היו"ר א. שפירא:

במוצע ימותו שלושים איש...

א. פוגל:

היו תקופות קשות במטבעות האירופאיים, ולא ראינו נסיגה כל כך גדולה אצל ייצואנים. היום המצב התהפך. גם היום המצב בייצוא לארצות הברית יותר טוב מאשר היה לפני שנתיים או שלוש שנים. אין ברירה, אי אפשר לקבוע שערים שונים לארצות הברית ולאירופה. את יחסי המטבעות בעולם קובע העולם. אנחנו מקבלים את זה כנתון. אנחנו יכולים להתייחס אל סל מטבעות.

זה כמעט לא משנה אם מדד אוקסובר יהיה 3.9% או 4.1%. אני לא רואה בעיה לתוכנית הכלכלית אם ישלמו תוספת יוקר במשכורת נובמבר או תוספת יוקר כפולה במשכורת דצמבר. יש גם כאלה שאומרים שאם התשלום יהיה בהדרגה זה יותר טוב מאשר לשלם את המצטבר בבת אחת.

איפה יכולה להיות בעיה? חבר-הכנסת ארידור הציג את זה בצורה מאד ברורה. היום מנגנון תוספת היוקר נותן 80% מהמדד. יכולים להיות ארועים שונים בעולם, לדוגמה, מחיר האנרגיה יעלה, או שמחירי פירות וירקות יעלו, וקשה או בלתי אפשרי לשלוט בזה בטווח קצר,

זה יכול להשפיע על המדד. אחד הדברים שיכולים להשפיע על מדד אוקטובר הוא בלחי הלוי במציאות בחודש אוקטובר ובתוכנית הכלכלית - סקר הדיור. סקר הדיור באוקטובר סוקר עסקאות שנרשמו בטאבו בחודשים יולי-ספטמבר, ושכפועל נעשו במאי-יולי - זו הייתה תקופה של עליה מחירי הדירות, כי היו פיתוחים גדולים. הדבר הזה יכול להשפיע על מדד אוקטובר בצורה קשה מאד, אבל יכול להיות שלא ישפיע. כל הערכה מוקדמת בענין זה בדרך כלל טועה. כשיש ארועים חריגים, עליה במחיר עגבניות או סקר דיור, אוטומטית משלמים תוספת שכר.

הצרכן הישראלי יכול באוקטובר להקטיף את צריכת העגבניות, ואז הוא לא צריך פיצוי גדול בשכר, לא בשעור 80%, כי הוא בעצמו יכול להסתדר. אבל סקר הדיור איננו משנה בפועל מצבו של אף אחד, וגם הוא יכול להשפיע על תוספת היוקר.

נניח שאנחנו רוצים להגדיל את שכר העבודה ב-50% לשנה. יש דרכים שונות לעשות זאת. לא בכל צריך להסתמך על תוספת יוקר בשעור 80% מהמדד, אפשר שהסכמי השכר יהיה מרכיב מרכזי. יכולה להיות פשרה: השכר יעלה לפי חישוב מדד מיוחד, כל פריט במדד שעלה מעל הממוצע יחושב כאילו עלה בממוצע, את היוצאים מן הכלל לא יקחו בחשבון. את הפיצוי יקבל השכיר בהסכמי שכר. יכולות להיות תופעות קיצוניות שלא כלולות בתוכנית הכלכלית, וזה לא ישפיע דרך מנגנוני הצמדה של שכר ומחירים. נתתי דוגמה של נוסחה, לא נוסחה שמשרד האוצר מציע אותה.

י. ארידור:

הרעיון הוא שפיצוי השכירים יהיה בתוספת שכר ולא בתוספת יוקר.

א. פוגל:

למען הצלחת התוכנית הכלכלית אנחנו חייבים לשמור שבמשק יהיו עודפי ביקוש נמוכים וחהיה הזרמה נמוכה ככל האפשר, ובמקביל למצוא פתרון כדי שחוספת שכר נומינלית לא תגרור תוספת בעלות העבודה שתחייב פיחות.

י. צבן:

יש הצעה שבחישובי המדד בכל מקום שכחוב 7, יכתבו 5...

א. פוגל:

ניסיתי להסביר ענין, לא להציע הצעה. חס וחלילה מלשנות את המדד.

הדרך היחידה שאפשר ללכת בה היא לגרום לכך שבמקום תוספוח גדולות לשכר ברוטו יעלה השכר נטו. לשפר את מצבו של השכר, שכרו הריאלי נטו יהיה יותר גדול מאשר היום. אין ספק שבנשו הגענו לרצפה. אנחנו צריכים לתת הקלות מס בצורה כזאת או אחרת כדי שהשכר נטו של השכיר יעלה, בלי שעלות העבודה למעביד תעלה בצורה משמעותית. בדרך זו לא תהיה תוספת לשכר ברוטו שעלולה לגרור שינוי בשער החליפין, שמיד שוחק את השכר, ושוב חוזרים לאינפלציה, בהחלה בשעור 5% - 6%, אבל אחר כך אפשר לעלות ל-7% - 8%, אלא אם אתה עושה מיתון יותר גדול כדי לשמור ששעור האינפלציה לא יעלה על 4% - 5%.

אם עודף הביקוש וההזרמה יהיו נמוכים, גם שער הריבית יוכל לרדת.

חלק גדול מהחלטות הממשלה ב-1985 היו חד פעמיות - מס רכוש, מס יסף, דחיית תוספת עיוני למורים. נכון שיש תוספת הכנסה בגלל הירידה בשעור האינפלציה, אבל התוספת הזאת היא מהסקטור העסקי, פחות מגביית מיסים מהשכירים, וזה בא לקזז החלטות חד פעמיות. המפתח להצלחת התוכנית, לא בחצי שנה נוספת אלא בשנה וחצי או שנתיים נוספות, הוא בהפחתה נוספת בהוצאות הממשלה, שתאפשר הזרמה נמוכה, תאפשר גם הקלות במיסים. לא להקטין תקציב רק כדי שיהיה מיתון יותר גדול, אלא כדי שאפשר יהיה לשפר מצב השכירים, להגדיל את השכר נטו, ולאפשר גם הורדת מיסים. הקיצוץ בהוצאות הממשלה הוא חיוני כדי לשנות את המגמה במשק בלי לחזור למסלול של אינפלציה גבוהה יותר.

היו"ר א. שפירא:

לא ענית על השאלה אם האוצר ידע בסוף ספטמבר שבאוקטובר עלול להיות מצב כזה? האם זאת הייתה הפתעה?

א. פוגל:

קשה לי לדייק בתאריכים, אבל בסוף ספטמבר היחה כבר הערכה, מהמקורות שאנחנו ניזונים מהם, שהכמויות בשוק יהיו פחות מהדרוש. לשחול עגבניות ולקבל פרי זה לא עניין ליום או יומיים. הדבר היחיד שהיחה בו גמישות הוא הנסיון להסבר למאכל עגבניות שמיועדות לתעשייה. מטה הסרט הירוק, שהיה לו אפילו תקציב, ניסה להביא לשוק כל כמות אפשרית, להפסיק את הייצור בתעשייה ולהביא עגבניות לשוק במחיר של 800 שקל לקילוגרם. בהתחלה העגבניות היו באיכות ירודה, אחר כך האיכות השתפרה, אבל התברר שהכמויות קטנות מאד. הממשלה נקטה באמצעי היחיד שהיה לה, למרות שזה עלה כסף.

י. צבן:

הצעה לסדר. התכנסנו לרגל מצב חירום. אי אפשר עכשיו להכנס לכל הויכוח האידאולוגי על תכנון. אני מבין שהעניין שעל הפרק הוא אם ממליצים לנקוט בצעדים מידיים, כגון קביעת מחיר מירבי, ייבוא עגבניות. אני מציע על זה למקד את הדיון.

פ. גרופר:

כולנו וכל המדינה בהיסטוריה של עגבניה. מי שעוסק בחקלאות הרבה שנים יודע שהקפיצות במחיר הן תופעה רגילה, לא יוצאת דופן, בכל הירקות והפירות. מה קרה הפעם? הצמידו את העניין לחוכנית הכלכלית ולכן הוא כאילו לוחץ. מדבריו של מר פוגל שמענו שזה לא כל כך לוחץ. צריך להפסיק את ההיסטוריה הזאת.

יש הבדל גדול בין ירקות טריים ופירות. פירות אפשר לאסם, אין בעיה בהספקה של תפוחים, אגסים. מחיר תפוחי אדמה מסודר, לא בצו אלא בהסדר פנימי של המגדלים, כי תפוחי אדמה אפשר לאסם. מגדלים לפי תוכנית, מאסמים ומוציאים לשוק את הכמות הדרושה. כך בתפוחי אדמה, בצל, גזר. גם בירקות טריים יש תכנון. אף אחד לא יכול להגיד שאין תכנון.

לפני הרבה שנים היה תכנון של משרד החקלאות והיה מחיר מובטח לחקלאי. אם חקלאי קיבל מכסה של 10 דונם עגבניות, הוא היה מגדל את העגבניות בצורה הכי טובה, וידע שגם אם השוק יתמוטט הוא לא יפסיד את כל רכושו. בשנים האחרונות עובדים לפי היצע וביקוש.

מה עוד רוצים מהחקלאים? בשנה שעברה השמדנו עגבניות. כשאני הייתי במשרד החקלאות, המגדלים ערכו שביחות ואמרו: אחם אמרתם לנו לגדל, אחם תיכננתם לנו. אי אפשר להכנס להיסטריה כשקורה מקרה כזה שקרה, ולהטיל הכל על גב החקלאים. אני זוכר שיוס אחד צלצל אלי יורם ארידור, בהיותו שר האוצר, ושאל אם אפשר לייבא כמה מאות טון בצל. הבאנו בצל.

י. ארידור:

ביקשתי גם לעצור את הייצוא ללבנון.

פ. גרופר:

צריך לחלק את הנושא לשני חלקים, ובאחד לקבל החלטה לעתיד. אם משרד האוצר חושב שמצב כזה עלול לפגוע בתוכנית הכלכלית, ביחד עם משרד החקלאות יחנו מחיר מובטח למגדל ואז הייצור יהיה חמיד ב-5% מעל הצריכה הצפויה. צריך לזכור שבחקלאות יש גם פגעי טבע. גם בני אדם מתים ממחלות, לא רק ירקות. מר בן-מאיר, אם לעתיד יהיה הקציב, תוכלו לחכנן את הענף, יהיה מחיר מובטח למגדלים ולא יחסרו ירקות, בבקשה. השאלה היא מה לעשות עכשיו.

אירופה מייבאת ירקות מכל העולם. 350 מיליון איש בקהיליה האירופית אוכלים עגבניות בצורה סדירה. לא חסרו עגבניות באירופה, ורובן מייבוא. אפשר להעזר במערכת שיש לנו באירופה, אגרסקו וכו', אפשר לייבא אפילו באירונים כמה מאות טון עגבניות וזה יגמור את הסיפור.

יש שמציעים לקבוע בצו מחיר מירבי. בנושא הזה מעורבים מאות אלפי אנשים, יהיה שוק שחור - כל הצרות בגלל שבועיים או שלושה שעקרת הביח לא יכולה לחיות בלי עגבניה.

לכל פרי וירק יש עונה. אנשים שאין להם הרבה כסף לא חמיד קונים את הפרי או הירק היקר מחוץ לעונה. אפשר לחיות תקופה מסוימת בלי עגבניות, או בלי מלפפונים, ולא יקרה שום דבר. בגלל הפרסום, כולם רצים לקנות עגבניות. אי אפשר לחיות תקופה מסוימת בלי עגבניות? הטרגדיה היא שזה קשור במדד ובחוכנית הכלכלית, וכולם בהיסטריה. האם במקרים מיוחדים כאלה אי אפשר לייבא כמה מאות טון בשבוע?

ח. רמון:

יש מעין נחק בין משרד החקלאות ומשרד האוצר. משרד החקלאות מדבר, ובצדק, על הענין העקרוני. רבוחי, תבחרו או זה או זה. משרד האוצר אומר שאנחנו נחונים עכשיו במצב מסוים, חאר זאת חבר-הכנסת ארידור, בעגבניה חלויה חוספת היוקר, לכן צריך לכפות על משרד החקלאות מדיניות כזאת שחמנע צורך בתשלום חוספת יוקר בחודש זה, לכפות אפילו בהחלטת ממשלה.

משרד החקלאות צריך להתמיד במדיניות הבסיסית שצריך להנהיג חכנון. אם אין חכנון, אל תבכו אם קורה מה שקרה. אבל זה סיפור אחר. אי אפשר בגלל קרב בין שני משרדים - (מ. בן מאיר: אין קרב) בשביל להוציא צו שקובע מחיר מירבי, זקוקים לשר החקלאות. אם שר האוצר רוצה בצו כזה ושר החקלאות לא רוצה, אין צו. לכן יש קרב. יש נתק בהשקפות, נחק בראיית המצב, ונחק בענין הצעדים שיש לנקוט. בגלל הנחק יש קרב.

משרד החקלאות לא יוכל בהזדמנות חגיגית זאת לכפות קבלת מדיניותו, גם אם אני חושב שהיא נכונה ושאמנם צריך להיות חכנון. בכל העולם יש חכנון. בארצות הברית יש חכנון. בארצות הברית משלמים לחקלאי שלא מעבד קרקע בחקופה של עודפים. וכך במדינה קפיטליסטית, לא מדינת ישראל הסמי-סוציאליסטית. באירופה יש הררי חמאה במחסנים ומייצרים עוד חמאה, כדי שהחקלאות תמשיך להתקיים. גם בארץ צריך להיות חכנון. חכנון עולה כסף, אבל הוא גם עונה על בעיה של משבר כזה. כל הכסף שחסכו בשנים-האחרונות מאי-חכנון יוצא עכשיו בגלל העליה במדד ואולי גם יותר מזה. מי שנקראים בעלי השקפה ליברליה בישראל, הם ליברלים בנוסח המאה החשע עשרה.

י. צבן:

בענין התערבות ממשלה בעידוד השקעות הון הם לא ליברלים.

ח. רמון:

אתה צודק. בנתינה למשקיעים, בעזרה לקפיטל הם במאה העשרים ואחת, בתכנון הם במאה התשע-עשרה.

אני פונה לממשלה בהמלצה לכפות - אני אומר בפירוש: לכפות, בניגוד להשקפה הנכונה של משרד החקלאות, לכפות כדי להציל את התוכנית הכלכלית. אם על הכף האחת נחונה המדיניות העקרונית של משרד החקלאות, ועל הכף השניה חלק גדול מהסיכויים של התוכנית הכלכלית - מה צריך להכריע?

מ. בן-מאיר:

נציג אגף התקציבים אמר במפורש שלא כך עומדים הדברים.

י. כהן:

הדברים של מר פוגל לא הובנו כראוי.

י. צבן:

הוא אפילו רמז שמוטב שתוספת היוקר תנתן 4% וכעבור חודש עוד 4%, ולא בבח אחת 8%.

ח. רמון:

עם כל הכבוד למר פוגל, שר האוצר אמר דברים מפורשים לפני שבוע מעל במת הכנסת, הוא אמר שיש סכנה שזה ימוטט את התוכנית הכלכלית.

אני מציע שועדת הכספים תמליץ היום לפני הממשלה לקבוע צו מחירים מירביים, כטיפול לשעת חירום. זה לא סביר שהעלות למגדל תהיה 250 דולר לטון עגבניות והמחיר בשוק יהיה 2000 - 3000 דולר לטון, כשהחקלאי עצמו מקבל 1000 דולר לטון. אלה הנחונים שקיבלנו ממזכיר ארגון מגדלי ירקות. אילו חשבתי שכל החקלאים נהנים מזה, הייתי אומר מילא, שירוויחו תקופה מסוימת, אולי תוכל המדינה לחסוך את הכסף שצריך לתת להם כהלוואות. אבל המציאות היא שרק מעטים מרוויחים סכומי עתק. מגינים על מיעוט קטן מביין החקלאים ומעמידים בסימן שאלה את עתיד התוכנית הכלכלית - כל זה בשם עקרון נכון, אבל לא הכרחי בזמן הזה.

אני מציע שהועדה תאחד בקריה שהממשלה תכפה צו מחירים מירביים לירקות ופירות בחודשים הקרובים.

פרט להשפעה על תוספת היוקר, למדד יש השפעות נוספות בחחומים רבים. אם בעליה של 3% חלקם של הירקות והפירות 1.8%, צריך לפעול בחחום הזה. גם בלי ההשפעה על תוספת היוקר, שאומרים שהיא לא מכרעת, צריך להוריד את המשקל האדיר של הירקות והפירות במדד.

ג. שפט:

אני לא בטוח שנכון יהיה לפרסם צו מחירים מירביים, כשאנחנו יודעים מי מגדל חלק גדול מהירקות. לא מדובר בפירות, גזר וחפוחי אדמה שאותם אפשר לאסם והם נמצאים במקומות שבהם יש פיקוח. בירקות אין פיקוח. אני לא מאמין שתהיה תועלת בצו מחירים מירביים.

מוטב לייבא 500 - 1000 טון עגבניות, בפעם אחת או בפעמיים. אני יודע שתהיה טענה מצד המגדלים, אבל להוריד את המחירים בשוק מ-5000 או 4000 ל-2000 או 1500 שקל אפשר על ידי ייבוא. לא כשיטה קבועה, לייבא פעם או פעמיים במשך החודש ואז המחירים ירדו אוטומטית, לא צריך יהיה לפקח, כי גם אי אפשר לפקח.

ברור שלטווח ארוך דרוש חכנון בתחום זה כמו בתחומים אחרים. משרד החקלאות והאוצר צריכים להגיע להבנה לגבי תקציב, כי הבעיה היא תקציבית. אם רוצים להבטיח ייצור בהיקף של 105% מהביקוש, עומדת הבעיה מה לעשות בעודפים. אם לכסות את העודפים תקציבית זה זול יותר מאשר על ידי עליה במדד, צריך ללכת בדרך זאת. זה גם יתן יציבות במשק החקלאי.

א. פוגל:

הבעיה היא לא מה לעשות בעודף של 5%, העודף יכול להיות גם 40%. גם אם קובעים מכסות לשטחי גידול, במסגרת המכסות יכולים להיות עודפי חוצרת.

מ. בר-און:

החנודות בטבע הן לא בשעור 40%.

ג. שפט:

לטווח ארוך חייבים לקבוע חכנון עם מחיר מובטח. לטווח הקצר לא תהיה ברירה אלא לייבא את הכמות החסרה, ואז ירדו המחירים. זה יהיה יותר טוב ויעיל מפיקוח והגבלות שאנשים לא יעמדו בהן.

היו"ר א. שפירא:

צריך להחאים את הפעולות למצב בשטח, ולא לפעול רק לפי הספר. אתם עצמכם אומרים שבכל שנה יש השפעות של מזג אוויר, חום או גשם, מחלות בצמחים.

חבר הכנסת ארידור הציע לבטל את ההצמדה. המדד עכשיו לא היה צריך כמעט לעלות, אולי רק בחצי אחוז או אחוז, כי הרי הכל מלאכותי. (י. ארידור: ואז גם אפשר היה בנקל לבטל את ההצמדה). כל החוכנית הכלכלית הזאת מביאה את עם ישראל לקבר אחים, כי היא לא קשורה לפעילות המשק. סמטום כזה, תסלחו לי, עוד לא היה. שאלתי את נגיד בנק ישראל איך יתכן שהריבית תהיה כל כך גבוהה. הוא אמר שאילו הממשלה היחה מקצצת 2.5 מיליארד בתקציב, אפשר היה לתח אשראי בריבית של 1% בחודש. נגיד בנק ישראל אומר שאלמלא התערב, החוכנית היחה מתפוצצת תוך חודש. אנשי המשק אומרים שלא ראו סמטום כזה: מצד אחד אנשים מקבלים 10% על הכסף שלהם ובשלושה חודשים הרוויחו הון תועפות, מצד שני כל המשק היצרני הולך לאיבוד. אם הקליינטים של הבנקים יתמוטטו, גם הבנקים יתמוטטו. יש נתק מוולט בין המשק ובין החוכנית הכלכלית.

האוצר עומד בפני הפתעה. לא ידעו מה יקרה בירקות ופירות? יש ועדת הסברה להצלח המשק. למה לא יצאו בהסברה בסוף אוגוסט? למה לא ביקשו את הציבור במשך חודש אחד לא לקנות עגבניות? צריך להסביר לציבור שכל התוכנית הכלכלית יכולה להכשל בגלל עגבניה.

אי אפשר לנהל מפעל בלי רזרבה. אני מביא חומר גלם מיפן, אבל אם אוניה לא מגיעה בזמן אני לא עוצר את המכונות. אפשר לנהל מדינה בלי רזרבה? אם אין רזרבה, כך נראים הדברים.

ביום שני אנחנו מקיימים דיון על מצב ההתיישבות. צריך לערוך דיון על מצב המשק, הבעיה היא לא ההתיישבות בלבד. לכל המשק הזה אין זכות קיום אם יש נחק בין התוכנית הכלכלית ובין ניהול המשק.

י. כהן:

אולי זה ישמע מוזר כאילו אני מדבר בניגוד לאינטרסים של החקלאים, אבל אני חושב שהדברים הם כן באינטרס של החקלאים ובאינטרס של המשק. יש משגה כבד בויכוח שמנהל משרד החקלאות על תכנון והבטחת מחירים.

נדמה לי שממונה על התקציבים לא הובן כראוי. הוא אמר שאם ההבדל הוא בין 3.9% ל-4.1%, אם צריך לשלם עכשיו חלק או הכל בעוד חודשיים, לא זאת הבעיה. אבל לא מדובר בשתי עשירות אלא על אחוזים שלמים במדד, ועליה באחוז במדד פירושה לא רק שכר לעובדים אלא גם הצמדה של אגרות חוב ועוד.

אין הצדקה לא כלכלית, לא חברתית ולא התיישבותית, להשתלוללות במחירי ירקות. אין הצדקה למחיר הגבוה. במחירים הגבוהים פוגעים בחוכנית הכלכלית. החקלאות כולה נראית בעיני הציבור באור לא טוב, כי יודעים שהמחירים הם מעבר לכל פרופורציה. אין הצדקה למחיר של 4000 שקל לקילוגרם עגבניות, 2000 שקל למלפפונים, 1500 שקל לכרוב.

מ. בן-מאיר:

אותו חקלאי שאתה רוצה לקבוע לו מחיר מירבי לעגבניות, אותו חקלאי עצמו אין לו כסף לקנות מים להשקייה. אוכיח מה שאני אומר.

י. כהן:

אני כוען שזה ענין של מעטים.

מ. בן-מאיר:

לא נכון.

י. כהן:

החקלאות כולה עומדת היום בפני בעיה חמורה מאד והיא צריכה עזרה של 300 מיליון דולר. ביום שני נבוא לשר האוצר ונבקש להציל את החקלאות. אין הצדקה מוסרית, כלפי הציבור, כלפי שר האוצר, כלפי אוצר המדינה, לאחר שגורמים נזק במאות מיליוני דולרים בגלל ענין שנוגע ל-1500 חקלאים, לבוא בדרישה לקבל גם 300 מיליון דולר בשביל להציל משקים. אין כסף למדינה. זה לא כלכלי, זה לא מוסרי. זה משמיט את הבסיס המוסרי מהדרישה של כלל החקלאות. אני ממליץ למשרד החקלאות לקבוע מחירים מירביים למספר מוצרים, להבטיח עצירת המדד.

מ. בן-מאיר:

תציע לקבל שתי החלטות בעת ובעונה אחת: לקבוע עכשיו מחיר מירבי ולחייב חכנון.

אותו חקלאי שהיום החעשר, אם או בלי מרכאות, פרי עבודתו נזרק למזבלה בעונה הקודמת, ובעונה הבאה ייזרק למזבלה. אי אפשר להעמיד את כל גורל התוכנית הכלכלית על אותה קבוצה, שאני לא מסכים לקביעה שהיא מחעשרת עכשיו, כי יחכן שהיר רק בקושי מאזנת הפסדי עבר והפסדי עתיד.

אני מציע לוועדה לקבל החלטה משולבת, שאחד החלקים בה הוא שמכניסים את המערכת הזאת לתכנון, עם שוליים רחבים ברזרבה, כמו שאמר היושב ראש.

י. כהן:

אני יודע את הקשיים של החקלאים בעבר. אבל כרגע כהוראת שעה, גם בלי קשר לתוכנית הכלכלית, עצירה המחיר היא האינטרס של החקלאות ושל כולנו. החקלאות צריכה עכשיו סיוע, ישובים מחפוררים, היא זקוקה ל-300 מיליון דולר. סכום זה לא ימצא אם מחירי תוצרת חקלאית יקפידו את המדד. לכן צריך לקבוע מחיר מירבי.

אני יודע את המגבלות של קביעת מחיר מירבי. אבל לענין זה לא צריך שום מפקחים, אלפי עקרות הבית יפקחו. הרווח יהיה סביר.

אני מוכן שנחאחד כולנו על שני חלקי ההצעה, גם לקבוע מסגרת תכנון, וגם כהוראת שעה להטיל פיקוח על מחירים סבירים לירקות, לאחר שהמחירים הרקיעו מעבר לכל פרופורציה.

ע. סולודר:

הצעה לסדר. אנחנו יכולים לשבח עוד שעות על שעות ולדבר על מצב החקלאות, ובסך הכל ההחלטה תהיה בגדר המלצה לשרים הנוגעים בדבר. מאחר שהועדה תקיים ביום שני הקרוב דיון מיוחד על בעיות החקלאות, והנושא שאנחנו דנים בו היום הוא חלק מבעיות החקלאות, אני מציעה לקבל, לא את ההצעה של חבר-הכנסת רמון שהיתה חד צדדית, אלא לקבל את ההצעה שהציע מנכ"ל משרד החקלאות, על שני חלקיה: לפנות לממשלה לקבוע מחירים מירביים לירקות, אבל בו זמנית לתבוע מהממשלה תכנון בחקלאות. אחרת אי אפשר להמשיך.

י. מצא:

אני בעד תכנון החקלאות, אבל לא כלאחר יד כשדנים על עגבניות. רוצים תכנון חקלאי - נדון בזה ביום שני במסגרת הדיון על מצב החקלאות.

אני מציע היום לקבל החלטה אחת בלבד: להמליץ לפני משרד החקלאות לתח רשיון ייבוא לעגבניות, והמחיר ייקבע בהיצע וביקוש.

י. כהן:

אפשר לקבל היום החלטה בשני חלקים.

י. מצא:

ביום שני, בדיון הכולל.

למה לא לייבא עגבניות? בצל אפשר היה לייבא?

י. כהן:

למה לבזבז דולרים על ייבוא עגבניות?

היו"ר א. שפירא:

יש הצעה שהועדה תמליץ לפני הממשלה להטיל צו מחירים מירביים על ירקוח ולטווח הארוך תחייב תכנון; והצעה שניה - להמליץ לייבא עגבניות.

י. מצא:

ועל תכנון לדון במסגרת הדיון הכללי על החקלאות בישראל.

א. פוגל:

נושא התכנון הוא מורכב מאד. אני מבקש מהועדה שהדיון ייערך לאחר שתקבלו נתונים וניתוחים ממשרד החקלאות ומשרד האוצר.

י. מצא:

אני מבקש התייעצות סיעתית.

היו"ר א. שפירא:

לאחר שיש בקשה להתייעצות סיעתית, לא נצביע היום. ההצבעה תהיה ביום שני.

ז. אמיר:

הגיע הזמן לתת לעגבניות לשחק בשוק, שיעלו אפילו עשרה אלפים שקל לקילוגרם. מי שרוצה לקנות - יקנה, מי שלא רוצה - לא יקנה. אין לזה חשיבות בקשר למדד. אם המדד יעלה ב-4%, זה לא יפריע לתוכנית הכלכלית. אל נכנס להיסטריה ואל נגיד שמדד מעבר ל-4% זה הרס התוכנית הכלכלית. שמענו עכשיו מנציג בכיר של האוצר שזה בכלל לא הורס את התוכנית הכלכלית, ישלמו חוספת יוקר בשתי פעמים ולא בפעם אחת. צריך להפסיק את ההיסטריה על לא כלום.

י. ארצי:

אני מבקש ממנכ"ל משרד החקלאות להסביר הודעה ששמעתי בדרכי לישיבה. הוא אמר שבעונת החורף ייצור העגבניות הוא בעיקר בערבה. שמעתי שמחוך סכום מסוים הופקדו בבנקים 800 אלף דולר כדי לממן את ההכנות לייצור. הכסף הזה מונח כאבן שאין לה הופכין, כנראה בגלל חיכוכים בין גורמים שונים.

אני אינטרסנט בענין זה, לחנועה שלי יש ישוב באזור ואני מקווה שהוא ייהנה מהכסף הזה. אני מבקש לפעול במרץ כדי לעשות סדר, כדי שבינואר - פברואר לא נצטרך שוב לשבת ולדבר על כשלון בהפעלה.

מ. בן-מאיר:

במשך חודשים אחדים גייסנו סכום כסף ניכר לסיוע לישובים, בעיקר באזורים שעליהם דיבר חבר-הכנסת ארצי. הצרה היא שבגלל התמוטטות מסגרות שלהם אין לנו היום צינור מסודר להעברת כסף. אני עושה מאמצים מירביים למצוא דרך, כחובת קונבנציונלית או בלתי קונבנציונלית. במערכת הכספית שלהם אי אפשר היום להעביר כספים. אי עושה כמיטב יכולתי.

ש. עמר:

אני מביע מחאה נגד צורת הישיבה, ההתפרצויות של חברי הועדה והפסקת הדיון. מי שנרשם לרשות הדיבור, אינו מגיע לרשות הדיבור. אילו הצבנו כאן פעם מצלמה נסתרת זה היה בוודאי מבייש את אלה שלא לוקחים חלק עניני בדיון אלא רק בצעקות. אני מציע לך, אדוני היושב ראש, ברגע שחברי הכנסת לא מחייחים לנושא ענינית, סגור את הישיבה. זה יהיה יותר מכובד.

היו"ר א. שפירא:

יצאתי לזמן מה מהחדר, וכשחזרתי הבינתי שהיתה הצעה לסדר, שהתקבלה בקונסנסוס, לא להמשיך בדיון אלא לגשת להצבעה. לאחר שחבר-הכנסת מצא ביקש התייעצות סיעתית, דחיתי את ההצבעה. אני מצטער אם טעיתי.

יש אנשים שמתפרצים ובכוח לוקחים להם רשות הדיבור. שום יושב ראש לא יכול להשחלט על אנשים שלא מוכנים לשבת כאנשים שקטים ומנומסים ולהתייחס לדברים כפי שאדם צריך להתייחס.

מחירי הירקות והפירות זה נושא כאוב. אני מצטער וכועס שבמצב זה שר החקלאות לא מצא לנכון לבוא לישיבה, אם כי אנחנו יודעים שמר מאיר בן-מאיר הוא לא רק מנכ"ל אלא יותר מזה.

ועדת הכספים, גם אם זה וזה מחפרצים, היא עדיין פי עשרה מכובדת מהמשלה.

י. ארצי:

כולנו נהנינו מזה שהמנכ"ל היה אהנו, כי אנחנו לא רוצים כבוד אלא רוצים לדעת את המאסריה. אני חושב שלא השר מכבד אותנו בנוכחותו, אנחנו מכבדים אותו. מה שחשוב לנו הוא שיבוא אדם מוסמך שיודע את המאסריה.

ש. עמר:

אני מבקש שמי שהיו רשומים לרשות הדיבור היום ולא דיברו, יהיו הראשונים בדיון על מצב החקלאות.

היו"ר א. שפירא:

האוצר הופתע מהמדד, הוא נמצא בשוק. יש ניתוק בין משרד החקלאות ומשרד האוצר. משרד האוצר לא מקבל מספיק דיווח על מה שעושה משרד החקלאות, ומשרד החקלאות כאילו לא יודע איך לטפל במשק החקלאי. זה הרושם שקיבלתי מנאום שר האוצר מעל במת הכנסת ומשיחה אתו שלשום. לכן יזמתי את הדיון בנושא זה.

לחבר הכנסת עמר, יש כמה חברים צעקנים בוועדה, וכשאחד מהם איננו הישיבה שקטה ומתנהלת על מי מנוחות. גם בבית ספר, בגימנסיה, באוניברסיטה ובכל מקום יש בעיות עם חלמיד או שנים. לא אני טלחתי אותם לכנסת, המפלגות שלחו אותם.

ט. עמר:

ליושב ראש ועדה הכספים יש סמכויות נרחבות מאד. אני רוצה לראות מה היו עושים לו שלל רשות דיבור מן המפריעים.

היו"ר א. שפירא:

מתוך כבוד לחברי הכנסת אני לא יכול לענות לפרוטוקול מה שיש לי להגיד על התנהגות חברי הכנסת. אני מציע לשמור בועדה על שקט דמוקרטי.

ב. הצעות לסדר היוםי. צבן:

פרשת אחא. אחרי סחבת של שנה שלמה עומדה עכשיו בעית הפיצויים. אמרו שידאגו לעובדי אחא, ועכשיו העסק חקוע. בשעתו בחרנו בועדה משנה לנושא אחא. אמנם אף אחד לא החליט לבטל את הועדה, אבל לא רציתי לכנס אותה שלא על דעת הועדה והיושב ראש. אני מציע לאפשר לוועדה המשנה לנסות לפעול לפתרון בעית העובדים, שעברו כבר מספיק טרגדיות.

קרנות פנסיה חויבו על ידי האוצר לנכות מס הכנסה מקיצבאות זיקנה שמשולמות על ידי הביטוח הלאומי לפנסיונרים. הקרנות מסרבות לעשות זאת. הן מנכות מס הכנסה מהפנסיות, והן מוכנות להעביר לביטוח הלאומי רשימות שמיות ושהוא ינכה ממי שצריך לנכות. בינתיים יש קונפליקט חריף בין הקרנות והאוצר. אני מציע להזמין את הצדדים ולברר את העניין.

ברדיו שודרה הודעה שהיום תדון הועדה בענין הסטודנטים.

היו"ר א. שפירא:

נושא שכר הלימוד באוניברסיטאות לא היה על סדר היום.

ועדת המשנה לענין אחא קיימת ויכולה לפעול.

י. מצא:

אני מבקש לקיים בהקדם דיון בענין השקל החדש ולהזמין את כל הגורמים הנוגעים בדבר, אחרת אאלץ להגיש הצעת חוק פרטית לביטול המטבע הזה.

היו"ר א. שפירא:

אדבר עם נגיד בנק ישראל ואם החשובה תהיה שבנק ישראל לא מוכן לעשות כלום בענין זה, הרי אז אזום דיון.

הישיבה נעולה.